

Lizzy Timmers, Leen De Graeve, Annelore Crollet, Nathalie Goossens, Julie Delrue en Karlien Torfs. Fred Debrock

DOCHTERS VAN ONDERNEMERS OP DE BÜHNE

‘Het bedrijf was onze speeltuin’

Vijf theatermakers groeiden op in een familiebedrijf. In de theatervoorstelling ‘Dochters van ondernemers’ peilen ze met hun jeugd als vertrekpunt naar werk anno vandaag. ‘Als je beroep je passie is, wordt de kans op een burn-out groter.’ GILLES MICHIELS

‘Opgroeien als kind van een kleine zelfstandige? Dat is opgroeien in een werkomgeving.’ Het beeld dat theatermakers en generatiegenoten Annelore Crollet, Leen De Graeve, Karlien Torfs, Julie Delrue en Nathalie Goossens van hun jeugd schetsen, toont een opvallende parallel. Alle vijf werden ze groot in een huis dat geen onderscheid maakte tussen leven en werk. De keukentafel was een vergadertafel, waar geldzaken samen met de patatten werden geserveerd. Vrijheid en werkethiek gingen al vroeg in hun levens

hand in hand. ‘We werden nooit in de speeltuin gedropt: het bedrijf was onze speeltuin.’

Beelden uit hun kindertijd vormen ook de humus van *Dochters van ondernemers*, de voorstelling die ze bij Arsenaal/Lazarus maken. Goossens kluste bij in de croissanterie van haar ouders, die later de taarten inruilden voor beha’s. De Graeve en Crollet groeiden op tussen de tomaten en komkommers van groentekwekers. De ouders van Julie Delrue hadden een schildersbedrijf: ze werd geboren in een andere kliniek dan haar broer en zussen, eentje die zij hadden geschilderd – ‘je zou me een relatiegeschenk kunnen noemen’.

Het meest markante verhaal is dat van Karlien Torfs, de dochter van een bouwaannemer die klanten in zijn eigen woning rondleidde om hen van zijn kunde te overtuigen. Een slordige kinderkamer of in het rond slingerend speelgoed waren dus uit den boze. Torfs woonde vrij letterlijk in een showroom, met wel héél bijzondere ingrepen: haar vader had zijn cirkelzaag tot keukentafel omgetoverd en de achterzijde van zijn bestelwagen in de gang ingebouwd, waar ze dienstdeed als kleerkast.

‘Ik kom al eens wenend thuis van het werk, in tegenstelling tot mijn ouders, die bij tegenslagen gewoon bleven voortploeteren’ ANNELORE CROLLET Theatermaker en actrice

Geen wonder dus dat die vervaging van leven en werk de rode draad vormt in *Dochters van ondernemers*. Met hun jeugd als startpunt, onderzochten de actrices de betekenis die werk vandaag heeft. Het vijftal interviewde familieleden, andere zelfstandigen en hun kinderen, maar ook een professor arbeidsgeschiedenis en een businessfilosoof, die ze samenbalden tot theaterpersonages. Een van de vaststellingen uit die interviews? ‘Vaak hoorden we de kinderen van zelfstandigen zeggen: “Wij zién werk.”’

Minder verdienen, meer werken

Maar de omgang met werk is drastisch veranderd voor deze generatie jonge dertigers. Leen De Graeve: ‘Ik las dat onze generatie per koppel meer uren werkt dan de generatie voor ons. Alleen wordt de opbrengst van die arbeid minder eerlijk verdeeld, terwijl mensen meer en meer willen. Vandaag kiezen velen hun job eerder in functie van de inkomsten, want zonder twee voltijdse jobs kun je als koppel geen huis meer bouwen. Je verdient dus minder, maar je moet harder werken.’

De indruk dat we vandaag alles te kiezen hebben, is volgens regisseur Lizzy Timmers, zelf het kind van twee theatermakers, deels een illusie. ‘Als Leen aan de generatie van haar ouders vroeg waarom ze dezelfde job bleven uitoefenen, was het antwoord meestal: “Zo ging dat.” Als je aan generatiegenoten vraagt waarom ze niet veranderen van job, zeggen ze: “Dat gaat niet.” Om financiële redenen, maar ook uit angst om carrièrekansen te verliezen.’

‘Zelfstandigen werken meestal in de bubbel van hun eigen business: er heerst een grote druk om succes te oogsten, maar evengoed een taboesfeer rond mislukkingen’NATHALIE GOOSSENSTheatermaker

Keuzes die ooit vanzelfsprekend leken, roepen nu spontaan levensvragen op. ‘Ik kom al eens wenend thuis van het werk, in tegenstelling tot mijn ouders, die bij tegenslagen gewoon bleven voortploeteren’, zegt Crollet. ‘Als zelfstandigen konden ze niet stilvallen – alles rond hen zou óók stilvallen. Onze generatie, die het flexwerk en de afwisseling boven het langdurige engagement verkiest, worstelt met vragen die bij onze ouders en grootouders niet eens opkwamen.’

De druk van geluk

‘Vandaag ben je de eindverantwoordelijke van je eigen leven’, zegt Delrue. ‘We worden overrompeld met succesverhalen van mensen die hun passie volgen en daarmee gelukkig zijn geworden. Wie minder gelukkig is, dreigt daardoor de indruk te krijgen dat het zijn eigen schuld is: hij had maar een passie moeten vinden en een job waarvan hij gelukkig wordt.’

‘Het lijkt precies alsof we in ons werk en ons gezinsleven elke keuze moeten maken met geluk als ultieme doel’, vervolgt Crollet. ‘Maar als je beroep ook je passie is, wordt de kans op een burn-out volgens onderzoek groter. Dat gevaar merken wij als theatermakers: soms lijkt het alsof je werk nooit ophoudt. Alles is een reden om jezelf vragen te stellen.’

Een worsteling die veel ondernemers zullen herkennen, denkt Goossens. ‘Zelfstandigen werken meestal in de bubbel van hun eigen business, die bovendien goed moet draaien. Daarom heerst er voor hen een grote druk om succes te oogsten, maar evengoed een taboesfeer rond hun bezorgdheden en mislukkingen. Dat verklaart de populariteit van de businesscoachings die wij bezochten, waarop zelfstandigen uit die bubbel komen en een enorme boost krijgen.’

Zelfstandigen zoals hun ouders samenbrengen: dat is ook voor deze theatermakers een motivatie om *Dochters van ondernemers* te creëren. ‘Onze ouders komen uit uiteenlopende sectoren, die elkaar zelden ontmoeten. In deze voorstelling kunnen we ze samen op een podium zetten, als om te zeggen: we zitten allemaal in hetzelfde schuitje.’

‘**Dochters van ondernemers**’ op Theater Aan Zee in Oostende van 31 juli tot 2 augustus, daarna op tournee.